

AZS Cieszyn

Cieszyn stanowi prawdziwy fenomen na mapie sportu akademickiego w Polsce. Małe pograniczne miasto posiadało bowiem w okresie międzywojennym własny, choć niewielki, AZS. Tym samym rywalizował z wielkimi ośrodkami, takimi jak Warszawa, Kraków czy Lwów. Niestety nasza wiedza o jego działalności jest bardzo ograniczona i składa się tylko z okruczków zebranych z różnych źródeł.

Zaczęło się od tego, że jesienią 1922 r. przeniesiono do Cieszyna bydgoską Akademię Rolniczą. W 1927 r. została ona przemianowana na Państwową Wyższą Szkołę Gospodarstwa Wiejskiego, która była uznawana za szkołę wyższą, ale nie posiadała uprawnień do nadawania stopni naukowych i tytułów zawodowych. Bez względu na to na uczelni rozwinęły swoją działalność korporacje i organizacje studenckie. Wśród nich pojawiła się korporacja „Kujawia”, zajmująca się m.in. sportem¹.

Prawdopodobnie z szeregów tej korporacji wyszła inicjatywa założenia AZS w Cieszynie. Jednak ze względu na brak źródeł trudno stwierdzić kiedy to nastąpiło. Jesienią 1933 r. odbyły się uroczystości jubileuszowe AZS Cieszyn, co by wskazywało na rozpoczęcie działalności już w 1923 r. Jednakże przedstawiciele Cieszyna pojawili się jako zaproszenie goście dopiero na III zjeździe Centrali Polskich Akademickich Związków Sportowych w Warszawie w dniach 1-2 lutego 1925 r. Podjęto decyzję o przyjęciu Cieszyna do Centrali AZS².

W dokumentacji Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przystosowania Wojskowego brakuje informacji o subwencjach dla AZS Cieszyn, podczas gdy inne ośrodki akademickie otrzymywały od niego mniejsze lub większe wsparcie. Nie wiemy zatem skąd azetesiacy z Cieszyna czerpali środki na swoją działalność. Brakuje również danych źródłowych o bazie sportowej AZS Cieszyn, która z pewnością była bardzo skromna. Wiadomo jedynie, że klub ten posiadał od 1929 r. własne korty tenisowe³.

Z naturalnych względów AZS Cieszyn był raczej niewielki liczebnie. W 1929 r. liczył podobno tylko 14 studentów⁴. Być może był to efekt kryzysu panującego w organizacji cieszyńskiej w końcu lat 20. W następnej dekadzie nastąpiło jednak ożywienie. AZS Cieszyn posiadał wówczas sekcje: pływania, tenisa ziemnego, lekkoatletyki, gier sportowych, motorową⁵. Oprócz studentów Państwowej Wyższej Szkoły Gospodarstwa Wiejskiego do AZS Cieszyn należeli także Polacy studiujący w Czechosłowacji. Dlatego też w 1933 r. postanowiono założyć oddziały AZS w Pradze i

1 *Rys historyczny Państwowej Szkoły Gospodarstwa Wiejskiego w Cieszynie i życie jej słuchaczy*, „Wiadomości Akademickie” 1924, nr 5-6, s. 4.

2 R. Wryk, *Akademicki Związek Sportowy 1908-1939*, s. 144-145.

3 Ibidem, s. 175, 191.

4 *Kalendarz akademicki na rok 1929/30*, Poznań 1929, s. 187.

5 R. Wryk, *Akademicki Związek Sportowy 1908-1939*, s. 167.

Brnie⁶. Niestety nie wiemy, na ile udało się zrealizować te plany.

Już w 1925 r. AZS Cieszyn zorganizował bieg uliczny na dystansie 3000 m, w którym obok studentów startowali zawodnicy innych miejscowych stowarzyszeń sportowych⁷. Natomiast sekcja lekkoatletyczna według doniesień prasowych powstała dopiero w 1931 r. (lub też została wtedy reaktywowana), podejmując bardzo aktywną działalność na polu propagowania „królowej sportu” na terenie Śląska Cieszyńskiego. Trenowało w niej ok. 40 osób, w tym ówczesny prezes AZS Cieszyn Stefan Grzymek. Wśród nich było także kilkunastu Polaków studiujących na uniwersytetach w Pradze i Brnie. W 1933 r. zorganizowano międzyklubowe zawody lekkoatletyczne o puchar miasta Cieszyna, w których zdecydowanie zwyciężył AZS⁸.

Nie wiemy kiedy powstała sekcja tenisowa AZS w Cieszynie. W końcu lat 20. należała już do najsilniejszych w regionie. Od 1931 r. rozgrywała coroczne zawody z AZS Gdańsk o Puchar Przechodni Rady Stefana Lalickiego. Po dwóch porażkach w lipcu 1933 r. zwyciężyła w Sopocie stosunkiem 5:0⁹. W 1933 r. jej zawodnicy wystartowali w silnie obsadzonym międzynarodowym turnieju tenisowym o mistrzostwo Cieszyna, zdobywając drugie miejsca w singlu, deblu i grze mieszanej¹⁰.

Położenie geograficzne Cieszyna predestynowało miejscowy AZS do rozwoju sportów zimowych. Sekcja narciarska działała tutaj przynajmniej od 1925 r., w 1927 r. została członkiem Polskiego Związku Narciarskiego, licząc wtedy 40 członków. W początkach lat 30. AZS Cieszyn organizował akademickie mistrzostwa Polski w narciarstwie. W latach 1932-1934 zwyciężał w nich w punktacji zespołowej¹¹. W aktach AZS Lwów zachowało się przesłane z AZS Cieszyn zaproszenie na Ogólno-Akademickie Narciarskie Mistrzostwa Polski w Wiśle w dniach 1-2 lutego 1932 r. Z pisma tego dowiadujemy się również, że w 1931 r. siedziba zarządu AZS Cieszyn znajdowała się przy ul. Kraszewskiego 15¹².

Odnosnie innych sekcji AZS Cieszyn posiadamy informacje o istnieniu w 1928 r. sekcji motorowej, która była wówczas członkiem Polskiego Związku Motorowego i zorganizowała międzynarodowe wyścigi pod nazwą: „Pierwsze Wielkie Cieszyńskie Tourist-Trophy Motocyklowe”. Uprawiano też kajakarstwo. Latem 1933 r. 17 członków AZS odbyło pełen przygód spływ kajakowy Dniestrem z Sambora do Okopów św. Trójcy na granicy rumuńskiej¹³.

Trzyletnia nieakademicka Wyższa Szkoła Gospodarstwa Wiejskiego w Cieszynie wznowiła

6 AZS Cieszyn mistrzem lekkoatletyki Cieszyna, „Akademicki Przegląd Sportowy” 1933, nr 3, s. 3.

7 „Przegląd Sportowy” 1925, nr 25, s. 19.

8 AZS Cieszyn mistrzem lekkoatletyki Cieszyna, „Akademicki Przegląd Sportowy” 1933, nr 3, s. 3.

9 Mecz tenisowy AZS Gdańsk – AZS Cieszyn, „Akademicki Przegląd Sportowy” 1933, nr 3, s. 2-3.

10 AZS Cieszyn, „Akademicki Przegląd Sportowy” 1933, nr 4, s. 4.

11 R. Wryk, *Narodziny i rozwój Akademickiego Związku Sportowego do roku 1949*, s. 132.

12 DALO we Lwowie, fond 26, opis 14, sprawa 808, s. 19.

13 AZS Cieszyn na falach Dniestru, „Akademicki Przegląd Sportowy” 1933, nr 4, s. 4.

swoją działalność w 1946 r. Najprawdopodobniej w tym samym roku reaktywował się AZS Cieszyn. Była to najmniejsza jednostka organizacyjna związku, licząca na początku 1948 r. tylko 102 członków. Do popularnych dyscyplin uprawianych przez studentów z Cieszyna należały: lekkoatletyka, piłka ręczna, tenis stołowy i narciarstwo. W tej ostatniej dyscyplinie reprezentanci AZS Cieszyn odnosili sukcesy na skalę ogólnopolską¹⁴. W 1949 r. klub został zlikwidowany w związku z rozwiązaniem uczelni¹⁵.

Kolejna reaktywacja działalności AZS w grodzie nad Olzą nastąpiła w związku z utworzeniem w 1971 r. Wyższego Studium Nauczycielskiego w Cieszynie jako filii Uniwersytetu Śląskiego, przekształconego w 1977 r. w Wydział Pedagogiczno-Artystyczny. AZS powstał tam zatem jako autonomiczna część AZS Uniwersytetu Śląskiego. Od 1974 r. działał na zasadach samodzielnej komórki, uczestnicząc w rozgrywkach w ramach Akademickich Mistrzostw Śląska. Członkowie Klubu mogli korzystać z obozów zimowych i letnich organizowanych przez macierzysty AZS w Katowicach. Wybrany zarząd posiadał znaczną samodzielność, a prezes AZS filii w Cieszynie wchodził w skład Prezydium AZS Katowice. W momencie reaktywacji cieszyński AZS liczył 165 członków (w tym 64 kobiety), zrzeszonych w 10 sekcjach¹⁶.

Bibliografia:

„Akademicki Przegląd Sportowy” 1933, nr 3 i 4.

14 R. Wryk, *Narodziny i rozwój Akademickiego Związku Sportowego do roku 1949*, s. 265.

15 H. Hanusz, *Akademicki Związek Sportowy w Polsce Ludowej*, Poznań 2014, s. 18.

16 *Akademicki Związek Sportowy Uniwersytet Śląski. Analiza materiałów sprawozdawczych i programowych Akademickiego Związku Sportowego z działalności w latach 1972-1977*, oprac. G. Maciążek, b.d., s. 14